บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ที่ช่วยให้การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ดำเนินไปด้วยดี การเตรียมความพร้อมทางภาษาเป็นสิ่งหนึ่งที่เด็กอนุบาลจะต้องเรียนรู้ เพื่อช่วยการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กและเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษา ความพร้อมทางภาษา คือ สภาวะที่เด็กจะเรียนรู้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิผล การเตรียมความพร้อมทางภาษานั้น แอนเดอร์สัน (Anderson 1979 : 24 - 25) ได้ให้รายละเอียดว่า เด็กควรจะสามารถทำในสิ่งเหล่านี้ได้ คือ

การฟัง สามารถฟังสิ่งต่าง ๆ ได้ คือ ฟังเรื่องราวต่าง ๆ ฟังประสบการณ์ของผู้อื่น ฟังเสียงต่าง ๆ และระดับเสียง ฟังคำสั่งและทำตามได้ แยกแยะความแตกต่างและความเหมือน ฟังจังหวะ รู้จักคิดและจับใจความ

การพูด สามารถพูดในสิ่งเหล่านี้ได้ พูดแสดงความคิดของตน ออกเสียงชัดเสียงที่ได้ยิน พูดเป็นประโยคได้ดี รู้จักใช้น้ำเสียงในการพูดให้น่าฟัง เล่าประสบการณ์ของตนเองได้ แสดงความรู้สึกของตนเองได้

การอ่าน มีความสามารถที่จะเป็นผลต่อการอ่านในชั้นประถมดังนี้ คือ รู้จักลำดับก่อนหลัง รู้จักความเหมือนและความแตกต่างของรูปร่างตัวอักษร สามารถเชื่อมโยงสัญลักษณ์กับความคิดได้ ถือหนังสือภาพอย่างถูกวิธี บรรยายเหตุการณ์ในรูปภาพได้ เล่าความคิดของตนเองได้

การเขียน มีความสามารถที่จะเป็นผลต่อการเขียนในชั้นประถมดังนี้คือ รู้จักใช้พู่กันซอล์ค กินสอ สามารถติดป้ายชื่อคำกับสิ่งของได้ จับซอล์ค สีเทียน และดินสอเขียนได้

ชัยยงค์ พรหมวงค์ (2521 : 103) ได้กล่าวถึงกิจกรรมและประสบการณ์ในการสอนการเตรียมความพร้อมทางภาษาว่า ควรประกอบด้วย การเล่าเรื่องและนิทาน การให้อ่านหนังสือ การสอนคำประพันธ์ การแบ่งปันของเล่น การแสดงละครและดนตรีรวมทั้งการแสดงบท

การจัดประสบการณ์ด้านภาษาแก่เด็กอนุบาล

เลขา ปิยอัจฉริยะ (2523 : 1 - 8) ได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์ด้านภาษาให้แก่เด็กอนุบาล ว่าควรจะประกอบด้วย 3 อย่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่ควรฝึกฝนหรือทดสอบ

1.1 ความพร้อมทางด้านการเห็น (สายตา) ได้แก่

1.1.1 ฝึกให้มองเห็นความเหมือนของสิ่งต่าง ๆ และภาพได้

1.1.2 ฝึกให้เห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ และภาพได้

1.2 ความพร้อมทางด้านการฟัง (หู) ได้แก่

1.2.1 ฝึกให้จำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ฟังว่ามีเสียงเหมือนกันหรือแตกต่างกันได้

1.2.2 ฝึกให้เข้าใจความหมายของคำได้

1.2.3 ฝึกให้เข้าใจความหมายของวลีและประโยคได้

1.2.4 ฝึกให้ทำตามคำสั่งง่าย ๆ ได้

1.2.5 ฝึกให้ฟังเสียงสั้น ๆ ง่าย ๆ ได้

1.3 ความพร้อมทางด้านการพูด (ภาษา) ได้แก่

1.3.1 ฝึกให้ออกเสียงคำต่าง ๆ ให้ถูกต้องชัดเจน (พอสมควรและพอเหมาะกับวัย)

1.3.2 ฝึกให้พูด คำ วลี และประโยค ได้อย่างเข้าใจความหมาย (พอเหมาะกับวัย)

1.3.3 ฝึกให้พูด แสดงความต้องการและความรู้สึกได้ (พอสมควร)

1.3.4 ฝึกให้เล่าเรื่องจากประสบการณ์ หรือเล่าเรื่องจากภาพได้ (พอสมควร)

1.4 ทางด้านการใช้มือ (ฝึกกล้ามเนื้อ แขน มือ นิ้วมือ)

1.4.1 ฝึกให้หยิบจับสิ่งต่าง ๆ ได้คล่องแคล่ว และถนัดมือ

1.4.2 ฝึกให้หยิบจับดินสอเขียนได้อย่างถูกต้อง และถูกวิธี

1.4.3 ฝึกให้ขีดเขียนลายเส้นต่าง ๆ และตัวอักษรต่าง ๆ ตามที่เขียนให้ดู

1.4.4 ฝึกให้เรียนรู้รูปทรงเรขาคณิตอย่างง่าย ๆ

1.4.5 ฝึกให้เขียนตามคำสั่งง่าย ๆ

1.4.6 ฝึกให้ปั้นดิน ขีดเขียนในกะบะทราย ตัดกระดาษ พับกระดาษ

1.5 ทางด้านการเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวา

1.5.1 ฝึกให้ดูภาพและสิ่งของจากซ้ายไปขวา

1.5.2 ฝึกให้อ่านคำ วลี ประโยค จากซ้ายไปขวา

1.5.3 ฝึกให้เขียนหรือลากเส้นจากซ้ายไปขวา

1.5.4 ฝึกให้เล่นเกม ที่ต้องเคลื่อนไหวจากซ้ายไปขวา

1.5.5 ฝึกให้อ่านหรือเขียนบนกระดานดำ หรือแผนภูมิจากซ้ายไปขวาเสมอ

1.6 ทางด้านความสนใจและตั้งใจ

1.6.1 ฝึกให้สนใจฟังคำสั่งของครู และทำตามคำสั่งนั้น

1.6.2 ฝึกให้สนใจและตั้งใจฟังนิทานหรือเรื่องสั้น ๆ จากครู

1.6.3 ฝึกให้สนใจฟังวิธีการเล่นเกม เช่น เกมบนบก ในน้ำ

1.6.4 ฝึกให้ดูภาพที่น่าสนใจและฟังเรื่องหรือฟังนิทานจากภาพ

2. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรจัด

2.1 กิจกรรมในการสอนฟัง

2.1.1 ฟังเสียงต่าง ๆ โดยไม่ให้เห็นสิ่งของ หรือวัตถุ เช่น ฟังเสียงไม้กระทบไม้ เสียงโลหะกระทบกัน เสียงมือเคาะโต๊ะ ดินสอเคาะโต๊ะ ฯลฯ

2.1.2 ให้ฟังเสียงสัตว์ร้อง (ครูทำเสียงสัตว์หรือกระซิบบอกให้เด็กคนหนึ่งคนใดทำเสียงสัตว์) แล้วให้เด็กทายว่าเสียงอะไร เช่น เสียงเป็ด ไก่ แมว หมา ฯลฯ

2.1.3 ให้ฟังคำสั่ง และทำตามคำสั่ง อาจเป็นคำสั่งให้ทำเป็นรายบุคคล หรือทั้งห้องเรียน เช่น ยืนขึ้น นั่งลง ชูมือขึ้นเหนือศีรษะ ปรบมือ 2 ครั้ง 3 ครั้ง หรือไปหยิบซอล์คมาให้ครู 1 แท่ง แล้วไปยืดหน้าต่าง 1 บาน

2.1.4 ให้ฟังนิทาน แล้วให้เล่าตาม

2.1.5 ให้ฟังเพลงที่มีจังหวะและทำท่องง่าย ๆ แล้วให้ร้อง หรือทำท่าทางประกอบ

2.1.6 ให้ฟังคำคล้องจองง่าย ๆ เช่น "จันทร์เอ๋ยจันทร์เจ้า ...." หรือให้ฟังและทายปริศนาอะไรเอ่ย เช่น "อะไรเอ่ยสี่ตีนเดินมาหลังคามุงกระเบื้อง"

2.1.7 ให้ฟังเรื่องแสดงจากหุ่นเกระบอก แล้วทบทวนตามเรื่อง

2.2 กิจกรรมในการสอนพูด

2.2.1 ให้เด็กเล่าเรื่องจากประสบการณ์ หรือเล่าเกี่ยวกับสิ่งของของเล่น ที่นำมาให้เพื่อนดู อาจให้มีตอนเวลาเช้า ประมาณ 5 – 10 นาที ก่อนสอนบทเรียน

2.2.2 ครูเล่าเรื่องหรือนิทานให้เด็กฟัง แล้วให้เด็กลองเล่าตามบ้าง

2.2.3 ให้เด็กพูด คำ วลี ประโยค ตามครูให้ถูกต้อง หรืออาจให้พูดประโยคที่มีพยัญชนะเดียวกันหมดก็ได้ จะเพิ่มความสนุกและขบขันให้แก่เด็ก

2.2.4 ให้เด็กพูดคำคล้องจอง เช่น ที่หนึ่งกินน้ำตื้ง ที่สองกินข้าวพอง ที่สามกินข้าวหลาม ฯลฯ หรือให้ท่องคำกลอนในบทสอกสร้อย หรือให้เด็กช่วยกันแต่งเอง เช่น "ฉันชื่อแดง ฉันชอบกินแตง" และอื่น ๆ

2.2.5 ให้เด็กตอบคำถามง่าย ๆ เช่น (ถาม) นักเรียนสบายดีหรือ? (ตอบ) สบายดีค่ะ สบายดีครับ (ถาม) นักเรียนมีมือกี่มือ (ตอบ) สองมือ ฯลฯ

2.2.6 ให้เด็กทายปริศนาอะไรเอ่ย? เช่น อะไรเอ่ยมีตารอบตัว (สับปะรด) อะไรเอ่ยสี่ตีนเดินมามีงวง มีงา ตาเล็กนิดเดียว (ช้าง)

2.2.7 ให้เด็กเล่าเรื่องตามรูปภาพที่ครูหรือนักเรียนนำมา หรือเล่าจากรูปภาพที่ตนวาด หรือจากรูปปั้นดินเหนียว หรือดินน้ำมันที่เด็กปั้นเอง

2.3 กิจกรรมในการสอนอ่าน

2.3.1 ให้เด็กดูภาพที่มีคำประกอบ และถามว่าเป็นภาพอะไร แล้วให้อ่านคำใต้ภาพ

2.3.2 ให้อ่านบัตรคำแล้วนำไปเทียบกับภาพ

2.3.3 ให้อ่านจากแผนภูมิประสบการณ์ (ควรศึกษาการทำแผนภูมิประสบการณ์)

2.3.4 ให้ดูภาพแล้วถามเรื่องราวสั้น ๆ จากภาพ ครูเขียนเป็นประโยค (หนึ่งประโยคหรือสองประโยค) ลงบนกระดานดำให้เด็กอ่าน เช่น (ดูภาพ) ลูกแมวสามตัว มันน่ารักมาก มันร้องเหมียว เหมียว

2.3.5 ให้เล่นต่อคำให้เป็นประโยค เช่น ฉันกินข้าว

2.3.6 ให้เล่นผสมคำจากพยัญชนะ และบัตรสระ เช่น แ ม ว

2.4.7 ให้เล่นเกมเกี่ยวกับการอ่าน เช่น เกบัตรไซโย เกมตกปลา เกมจำคำ เกมกล่องมหาสมบัติ

2.3.8 ให้ฝึกทายพยัญชนะ สระ และคำจากบัตรโดยจัดให้มีการแข่งขันกัน

2.4 กิจกรรมในการสอนเขียน

2.4.1 ฝึกให้นักเรียนนั่ง และจับดินสอเขียนให้ถูกต้องตามวิธี อาจฝึกโดยทำท่าทางเขียนเล่น ๆ ไม่ต้องเขียนลงสมุด

2.4.2 ให้นักเรียน (ใช้นิ้วชี้) เขียนบนอากาศเป็นรูปเส้นต่าง ๆ หรือพยัญชนะ ตามที่ครูเขียนให้ดูบนกระดานดำ

2.4.3 ให้นักเรียนเล่นก่อทรายเป็นรูปต่าง ๆ หรือขีดเขียนรูปต่าง ๆ พยัญชนะต่าง ๆ บนกะบะทราย หรือลานทราย

2.4.4 ให้เขียนเส้นต่าง ๆ เพื่อฝึกลีลามือ เช่น เส้นหยักขึ้นหยักลง เส้นวงต่อเนื่องกัน เส้นเฉียงลง เส้นโค้ง ฯลฯ

2.4.5 ให้เขียนหรือวาดตามขอบตัวอักษร หรือภาพสัตว์ ภาพผลไม้

2.4.6 ให้วาดภาพเส้นง่าย ๆ เป็นรูปสัตว์ ผลไม้

2.4.7 ให้เขียนต่อเติมภาพที่ยังไม่สมบูรณ์

2.4.8 ให้ระบายสีลงในภาพที่ครูแจกให้

2.4.9 ให้เขียนต่อเติมพยัญชนะหรือคำที่ขาดหายไป (เมื่อเทียบกับพยัญชนะหรือคำที่ถูกต้องแล้ว)

2.4.10 ให้เขียนชื่อของนักเรียนเองตามบัตรชื่อที่ครูเขียนไว้บนโต๊ะของนักเรียน

2.4.11 ให้เขียนพยัญชนะ หรือคำตามรอยประบนแผ่นกระดาษที่ครูโรเนียวแจกให้

2.4.12 ให้เขียนคำจากภาพที่เห็นหรือจากบัตรคำที่ครูชูให้ดู (จนเด็กเขียนเสร็จ หรือให้ดูเพียงแวบเดียว)

2.4.13 ให้เขียนพยัญชนะ หรือตามที่ครูเขียนให้ดู

2.4.14 ให้เล่นเกมเกี่ยวกับการเขียน เช่น แข่งขันเขียนคำให้ถูกต้อง ฯลฯ

3. พฤติกรรมที่วัดได้จากการฝึกทักษะ ได้แก่

3.1 พฤติกรรมที่ได้จากการฝึกทักษะการฟัง การพูด ที่เกี่ยวกับการแสดงออกของตัวเด็ก (Self Concept)

3.1.1 แนะนำตนเอง แนะนำชื่อ ชั้น โรงเรียนได้

3.1.2 บอกบ้านที่อยู่ของตนเอง บ้านเลขที่ ตำบล ถนน จังหวัดได้

3.1.3 เรียกชื่อสิ่งของใช้ใกล้ตัวเป็น เช่น ห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ ฯลฯ ได้

3.1.4 ฟัง ทำ และปฏิบัติตามคำบอกของเพื่อน ครู ได้

3.1.5 ใช้คำพูดกับเพื่อน ครู ได้ เกี่ยวกับ สวัสดี ขอโทษ ขอบใจ ครับ ฉัน ฯลฯ

3.1.6 เล่าเรื่องจากภาพได้

3.1.7 เล่าเรื่องจากประสบการณ์ตนเองง่าย ๆ ได้

3.1.8 เล่านิทานสั้น ๆ ได้

3.1.9 ร้องเพลงง่าย ๆ ได้

3.1.10 แบ่งหมู่พูด สนทนากับเพื่อนได้

3.1.11 วิจารณ์เรื่องราวที่เพื่อนเล่าได้

3.1.12 เชิดหุ่นเล่นได้

3.2 พฤติกรรมที่วัดได้จากการฝึกทักษะการอ่าน ในระยะเริ่มแรกมุ่งฝึกเตรียมความพร้อมในการอ่าน (Reading Readiness Program)

3.2.1 เด็กสนใจอ่านจากการดูหนังสือภาพ

3.2.2 เด็กชอบฟังและเล่าเรื่องจากภาพได้

3.2.3 เด็กจำชื่อสิ่งของง่าย ๆ สัมพันธ์กับภาพได้

3.2.4 เล่นเกมในแบบฝึกหัด วาดภาพฝึกการกวาดสายตาได้คล่อง

3.2.5 แยกเสียงพยัญชนะ สระ ถูก

3.2.6 เปรียบเทียบความแตกต่างของตัวหนังสือถูก

3.2.7 ออกเสียงสัมผัสเหมือน ๆ กันได้ถูก

3.2.8 อ่านบัตรภาพประกอบคำได้ อ่านบัตรคำง่าย ๆ เกี่ยวกับสิ่งของ และสัตว์ได้

3.2.9 เล่นเกมตามคำสั่ง แสดงท่าทางตามภาพได้

3.2.10 อ่านตัวอักษรผสมเป็นคำได้

3.2.11 อ่านประโยคง่าย ๆ ได้

3.2.12 อ่านแผนภูมิง่าย ๆ ได้

3.2.13 เข้าใจความหมายของคำ ประโยคที่อ่าน

3.2.14 ผสมคำง่าย ๆ และอ่านได้

3.2.15 อ่านคำบรรยายใต้ภาพง่าย ๆ ได้ เช่น ในวิชาศิลปะ

3.3 พฤติกรรมที่วัดได้จากการฝึกทักษะการเขียน ในระยะเริ่มแรกมุ่งฝึกความพร้อมการเขียน (Pre - Writing Program)

3.3.1 เด็กจับดินสอถูกต้อง นั่งถูกต้อง วางท่าทางถูกต้อง

3.3.2 เคลื่อนไหวนิ้วมือ กล้ามเนื้อและประสาทตาสัมพันธ์กัน ลากเส้นได้ง่ายและคล่องแคล่ว ลากเส้นพื้นฐานของตัวพยัญชนะไทยและสระได้

3.3.3 บังคับนิ้วมือ ระบายสีภาพได้ในรูปแบบที่กำหนด

3.3.4 เขียนตัวหนังสือได้ทั้งพยัญชนะ และสระ

3.3.5 คัดลอกคำลงสมุดได้

3.3.6 เขียนคัดลอกประโยค หรือข้อความสั้น ๆ ลงสมุดได้

ครูเป็นผู้มีความสำคัญมากในการจัดและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียน เป็นผู้มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ พฤติกรรมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมทางภาษา วิธีการที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของครูที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง คือ การสังเกตและรวบรวมพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนโดยตรง แฟลนเดอร์ (Flanders 1970 : 2) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสังเกตและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูได้ปรับปรุงและควบคุมพฤติกรรมการสอนของตนเอง

2. เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน และการดำเนินการสอนเพื่อที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นตามลำดับเหตุการณ์

เครื่องมือสำหรับใช้ประกอบการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสอน

การสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูอย่างมีระบบ มีส่วนช่วยในการปรับปรุงการสอนของครูอย่างประสิทธิภาพ ได้มีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือสำหรับสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนมากมาย แบ่งตามวิธีการที่ใช้ในการสังเกตได้ 2 ประเภท คือ

1. Categories System เครื่องมือประเภทนี้วิธีการสังเกตจะจำกัดอยู่เฉพาะพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในชั้นเรียนเท่านั้น โดยรวบรวมพฤติกรรมให้เป็นพวกเป็นหมู่ และแยกลักษณะพฤติกรรมของแต่ละหมู่ออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแต่ละครั้งจะแสดงให้เห็นจำนวนของพฤติกรรม เช่น เครื่องมือของแฟลนเดอร์ (Flanders)

2. Sign System เครื่องมือประเภทนี้ วิธีสังเกตจะเป็นแบบรวบรวมพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น หรืออาจไม่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ทำการสังเกตซึ่งผู้สังเกตบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่คำนึงถึงเวลา เช่น เครื่องมือของ ออสก้า ทู (OScAR II) (กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา 2521 : 252 - 253)

สาระสำคัญของเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมพอสรุปได้ดังนี้

1. เครื่องมือสังเกตพฤติกรรม OScAR II (Observation Schedule and Record II Instrument) (Gage 1971 : 278 - 281)

เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมนี้ โดนาลด์ เอ็ม เมดเลย์ และ ฮาโรลด์ อี มิทเซล (Donald M. Medley and Harold E. Mitzel) ได้พัฒนามาจากเครื่องมือของ คอร์แนล, ลินด์วอลล์ และโซฟ (Cornell, Lindvall and Saupe) และ วิทฮอล (Withall) โดยนำมาผสมผสาน และเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไขหลายประการ เพื่อใช้สังเกตพฤติกรรมและบันทึกพฤติกรรมที่สำคัญ 3 กรณี คือ เรื่องบรรยากาศทางอารมณ์ (Emotional Climate) พฤติกรรมทางวาจา (Verbal Emphasis) และพฤติกรรมทางสังคม (Social Structure) ซึ่งมุ่งวัดพฤติกรรมในชั้นเรียน 6 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรม (Activities Section) ได้แก่

1.1 ครูทำงานกับเด็กเป็นรายบุคคล

1.2 ครูทำงานกับเด็กเป็นกลุ่ม

1.3 ครูถามนักเรียนตอบ

ฯลฯ

013112

2. ส่วนที่เกี่ยวกับกลุ่ม (Grouping Section) ได้แก่

2.1 นักเรียนอย่างน้อยครึ่งชั้นรวมกลุ่มกับครู

2.2 นักเรียนอย่างอย่างน้อยครึ่งชั้นไม่มีครู

2.3 นักเรียน 4 คน ถึงครึ่งชั้น รวมกลุ่มกับครู

ฯลฯ

3. ส่วนที่เกี่ยวกับการแสดงออก (Sign Section) ได้แก่

3.1 ครูเคลื่อนไหวอย่างอิสระ

3.2 นักเรียนเคลื่อนไหวอย่างอิสระ

3.3 นักเรียนแสร้งแสดงต่อครู

ฯลฯ

4. ส่วนที่เกี่ยวกับวัสดุ (Material Section) ได้แก่

4.1 กระดานดำ

4.2 แผนที่, แผนภูมิ, รูปภาพ

4.3 สไลด์, ฟิล์มภาพยนตร์ ฯลฯ

ฯลฯ

5. ส่วนที่เกี่ยวกับวิชา (Subject Section) ได้แก่

5.1 อ่าน

5.2 คณิตศาสตร์

5.3 ศิลปภาษา

ฯลฯ

6. ส่วนที่เกี่ยวกับการแสดงออกอย่างมีความหมาย (Expressive Behaviors Section) ได้แก่

6.1 ครูมองและแสดงอาการยอมรับนักเรียน

6.2 นักเรียนสนับสนุน

6.3 ครูกล่าวตำหนินักเรียน

ฯลฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. เครื่องสังเกตพฤติกรรมของศูนย์วิจัยและพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัย-สแตนฟอร์ด

ในปี ค.ศ. 1966 ศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนาการสอนแห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford Center for Research and Development) เริ่มศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางการสอนของครู โดยใช้ The Stanford Teacher Competence Appraisal Guide เป็นเครื่องมือ โครงการนี้มีชื่อว่า Appraisal Guide Revision ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น "A Taxonomy Teaching Behavior" โดยปรับปรุงเครื่องมือเพื่ออธิบายพฤติกรรมในห้องเรียนได้อย่างกว้างขวาง เครื่องมือนี้ประกอบด้วยข้อความที่กล่าวถึงพฤติกรรมการสอน ซึ่งสามารถจัดอันดับได้ หรือนับจำนวนความถี่ได้ หรือทำได้ทั้งสองวิธี จากการทดลองให้อาจารย์นิเทศก์ที่มีประสบการณ์ทางวิชาครู จำนวน 18 คน เป็นผู้สังเกตตัดสินจัดกลุ่มข้อความ 195 ข้อความ ซึ่งเลือกมาสุ่มตามระดับชั้น ทุกคนมีอิสระในการตัดสินใจ ผลปรากฏว่า อาจารย์นิเทศก์ส่วนมากจัดเป็น 15 - 20 กลุ่ม ต่อมาเจ้าหน้าที่ของศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนาการสอน ปรับปรุงอีกครั้ง จัดได้เป็น 19 กลุ่ม ได้แก่ ด้านลักษณะส่วนตัวกับอาชีพ ด้านการพูดกับแบบของภาษา ด้านการเตรียมการสอน ด้านแรงจูงใจ ด้านวินัย ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านการบรรยาย ด้านการถามตอบ ด้านการให้งานปฏิบัติ ด้านการใช้อุปกรณ์ ด้านการเสริมแรง ด้านการทบทวน ด้านการถ่ายโยงการเรียนรู้ ด้านการอุปมานกับการแก้ปัญหา ด้านการอภิปราย ด้านการรายงาน ด้านการสอนให้เหมาะกับบุคคล ด้านทักษะทั่วไป และด้านการประเมินผล (สมนึก ภัทธิยธนี 2519 : 12 - 13)

3. เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมทางวาจา ของ แฟลนเดอร์

เนด เอ แฟลนเดอร์ (Ned A. Flanders 1970 : 448) ได้สร้างเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์พฤติกรรมในชั้นเรียนของทั้งครูและนักเรียน เรียกว่า FIAC (Flanders' Interaction Analysis Categories) แฟลนเดอร์ กล่าวว่า การสังเกตวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาการสอนของครู ซึ่งช่วยให้ครูเอาใจใส่พฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมการสอนของตนให้เป็นไปในแนวที่กำหนดไว้ การตรวจสอบพฤติกรรมการสอนของครูจะส่งผลต่อความเจริญงอกงามของนักเรียน แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของแฟลนเดอร์ แบ่งกลุ่มพฤติกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยรายการพฤติกรรม 10 ข้อ คือ

กลุ่มที่ 1

ก. ครูพูดตอบรับใช้อิทธิพลทางอ้อมประกอบด้วยพฤติกรรม

1. การยอมรับความรู้สึกของนักเรียน

2. การชมเชยหรือสนับสนุนให้กำลังใจ

3. การยอมรับหรือการนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้

4. การถาม

ข. ครูพูดเริ่มต้นก่อนเป็นการใช้อิทธิพลทางตรง ประกอบด้วยพฤติกรรม

5. การบรรยาย

6. การให้แนวทาง

7. การวิจารณ์ หรือการใช้อำนาจของครู

กลุ่มที่ 2

ก. นักเรียนพูดเพื่อตอบสนองการพูดของครู

8. นักเรียนพูด – ตอบคำถามของครู

ข. การเริ่ม

9. นักเรียนพูด – ริเริ่ม

กลุ่มที่ 3 ความเงียบ

10. การเงียบหรือการวุ่นวายสับสน

4. เครื่องมือสังเกตพฤติกรรม ของ ริชาร์ด แอล โอเบอร์ และคณะ

ในปี ค.ศ. 1971 ริชาร์ด แอล โอเบอร์ (Richard L. Ober) ได้สร้างเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมขึ้น เรียกว่า The Reciprocal Category System เรียกย่อ ๆ ว่า RCS เป็นระบบที่ปรับปรุงมาจาก FIAC โดยจำแนกพฤติกรรมของครูและนักเรียนออกเป็น 19 ประเภท และจัดพฤติกรรมเป็นคู่ แต่ละคู่เป็นพฤติกรรมเดียวกัน แต่ใช้ระหัสหมายเลขประจำพฤติกรรมและนักเรียนต่างกัน ดังนี้

รหัสครู	ประเภทพฤติกรรม	รหัสนักเรียน
1	ความอบอุ่นใจและบรรยากาศที่เป็นกันเอง	11
2	การยอมรับ	12
3	ขยายประโยชน์ของบุคคลอื่นที่มีส่วนร่วม	13
4	การซักถามเพื่อขอข้อมูล	14
5	การตอบสนอง	15
6	การนำเสนอ	16
7	การแนะแนว	17
8	การแก้ไข	18
9	บรรยากาศที่สงบ	19
10	ความเงียบและสับสน	20

รหัส 10 จะบันทึกเมื่อจะเริ่มและหยุดการสังเกต (Ober, Elently and 1971 : 39 - 40)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนของครู

บัวบูชา ซื่อตรง (2512 : 64) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้การพูดในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2521 เครื่องมือพบว่า ลักษณะพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของแต่ละสายวิชา และโดยส่วนรวมนั้นส่วนใหญ่ครูเป็นฝ่ายแสดงพฤติกรรมทางวาจา และครูใช้การบรรยายมากกว่าวิธีอื่น ครูใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อม และใช้การควบคุมพฤติกรรมนักเรียนมากกว่าการกระตุ้น ส่วนการพูดของนักเรียนนั้น นักเรียนพูดเพื่อตอบสนองการพูดของครูมากกว่าการพูดขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียน ปรากฏว่า

ก. สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ครูแสดงพฤติกรรมทางวาจามากที่สุด แต่ก็เป็นวิชาเดียวที่ครูใช้การกระตุ้นมากกว่าการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน

ข. ภาษาไทยเป็นวิชาเดียวที่นักเรียนพูด เพื่อตอบสนองการพูดของครูมากกว่าพูดขึ้นเอง ส่วนวิชาอื่น ๆ ล้วนแต่เป็นวิชาที่นักเรียนพูดขึ้นเองมากกว่าที่จะพูดเพื่อตอบสนองการพูดของครู

นรา บูรณรัช (2517 : 52 - 53) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ตัวอย่างประชากร คือ ครูที่สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 51 คน และนักเรียนที่เรียนกับครูในกลุ่มตัวอย่างพบว่า พฤติกรรมด้านการจูงใจที่ครูใช้ส่วนมาก คือ ประเภทการนำเทคนิคกระบวนการและวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ และที่น้อยที่สุด คือ ประเภทยอมรับหรือคำนึงถึงความคิดเห็นของนักเรียน ส่วนปริมาณของพฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในทางวาจาที่ครูใช้มาก คือ พฤติกรรมที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนตอบ ส่วนพฤติกรรมที่ครูใช้น้อยที่สุด คือ พฤติกรรมที่นักเรียนเป็นผู้ริเริ่ม

กุลวดี เรืองเดช (2518 : 60) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสอนของครูด้านการเตรียมการสอนและด้านการใช้อุปกรณ์การสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาของจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2517 จำนวน 40 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูที่มีเพศวุฒิ จำนวนปีที่ทำการสอน และสังกัดโรงเรียนที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอน และด้านการใช้อุปกรณ์การสอนไม่แตกต่างกันและอาจกล่าวได้ว่า ครูที่มีพฤติกรรมการสอนในด้านการเตรียมมากก็ใช้อุปกรณ์การสอนมากด้วย

เดือนเพ็ญ ฤกษ์อร่าม (2524 : 85 - 86) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายของการสอนภาษาไทยในชั้นประถมปีที่ 2 กับพฤติกรรมการสอนของครู โดยศึกษาครูผู้สอนภาษาไทยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนสู่นำการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน พบว่า ครูส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการสอนทักษะการอ่านและการเขียนมากกว่าทักษะการฟัง และการพูด มีการกระตุ้นให้นักเรียนพูดตอบแสดงความคิดเห็นและอธิบายปัญหาหรือตอบคำถามมากกว่าพฤติกรรมด้านอื่น ๆ และแสดงออกในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน รวมกิจกรรมและให้นักเรียนเล่นเกม เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินมากกว่าพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางอากัปกริยา และการวางท่าทางในการฝึกทักษะต่าง ๆ และพบว่าพฤติกรรมการสอนของครูจากการสังเกตไม่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการสอนภาษาไทยในชั้นประถมปีที่ 2 ในทุกกลุ่มพฤติกรรมการสอน

อรพินท์ ภาณุรัตน์ (2525 : 122 - 127) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย เปรียบเทียบระหว่าง

หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในภาคกลาง ตัวอย่างประชากร คือ ครู 18 คน กับนักเรียนในระดับปฐมวัยที่มีอายุ 4 - 6 ปี จำนวน 180 คน ในโรงเรียนหรือศูนย์เด็ก 18 แห่ง ในภาคกลาง โดยแบ่งเป็นกลุ่มโรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาล 2 ปี จำนวน 6 โรงเรียน กลุ่มโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็ก จำนวน 6 โรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนที่จัดแบบศูนย์เด็กจำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียนที่สังเกตแห่งละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ประกอบด้วยหัวข้อพฤติกรรม 42 พฤติกรรม และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อพฤติกรรม 26 พฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เกิดขึ้นมาก คือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองครูทางวาจา เงียบ ครูบรรยาย อธิบาย สรุป เล่าเรื่อง สาธิต อบรม แนะนำ ท่าทางและวาจา ครูใช้คำสั่งทั้งทางตรงและทางอ้อมทางวาจา พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เกิดขึ้นน้อย คือ ครูยอมรับความคิดเห็นและ/หรือนำความคิดเห็นของนักเรียนไปใช้ทางท่าทาง ครูยกย่องชมเชยนักเรียนทางท่าทาง พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ไม่เกิดขึ้นเลย คือ นักเรียนก้าวร้าวต่อครูทางท่าทางและวาจา และครูยอมรับความรู้สึกและพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียน เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนของโรงเรียนหรือศูนย์เด็กทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มโรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาล 2 ปี มีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเกิดขึ้นสูงสุด และพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในแต่ละกลุ่มโรงเรียนไม่มีความแตกต่างกันเลย จึงไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนในห้องเรียนที่เกิดขึ้นมาก คือ นักเรียนเล่นกับเพื่อน คุยกับเพื่อน นักเรียนสั่ง บอก แนะนำ พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนในห้องที่เกิดขึ้นน้อย คือ นักเรียนทำลายสิ่งของ นักเรียนโต้เถียงกัน ด่ากัน การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนในห้องเรียน ของโรงเรียนหรือศูนย์ทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มโรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็กมีพฤติกรรมทางสังคมเกิดขึ้นสูงสุด และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนส่วนใหญ่ ไม่มีความแตกต่างกัน มีพฤติกรรมเดียวที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) คือ นักเรียนเอาของเพื่อนมาทำหรือใช้โดยที่เพื่อนไม่อนุญาต ก้าวก่ายสิทธิผู้อื่น โรงเรียนที่จัดแบบชั้นเด็กเล็กมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมสูงสุด โรงเรียนที่จัดแบบอนุบาล 2 ปี มีค่าเฉลี่ยของ

พฤติกรรมรองลงมา และโรงเรียนที่จัดแบบศูนย์เด็ก มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมต่ำสุด ดังนั้น จึงไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน กับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก 38 คู่ และทางลบ 23 คู่

พะเยาว์ ปาลวัฒน์ (2526 : 99 - 101) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการสอนของครูชั้นประถมปีที่หนึ่ง ตามแผนการสอนจริยศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ใช้ตัวอย่างประชากรในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ขนาดละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูประกอบด้วยรายการพฤติกรรม 7 ประเภท คือ กิจกรรมที่ครูและนักเรียนกระทำร่วมกัน กิจกรรมที่ครูใช้หรือเป็นผู้ทำ กิจกรรมที่นักเรียนทำตามลำพัง การเน้นกระบวนการกลุ่ม การควบคุมชั้นและบรรยากาศในชั้นเรียน การใช้สื่อการสอน และพฤติกรรมของครูก่อนสิ้นสุดการสังเกต และผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับแผนการสอนจริยศึกษา ฉบับปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้กับตัวอย่างประชากรด้วย ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามแผนการสอนจริยศึกษา หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ครูปฏิบัติมากที่สุด คือ พฤติกรรมการสอนประเภทกิจกรรมที่ครูและนักเรียนกระทำร่วมกัน รองลงมา คือ กิจกรรมที่ครูให้นักเรียนทำตามลำพัง และกิจกรรมที่ครูใช้หรือครูเป็นผู้ทำ ส่วนพฤติกรรมที่ครูปฏิบัติน้อยที่สุด คือ กิจกรรมการเน้นกระบวนการกลุ่ม

2. พฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในการจัดกิจกรรมตามแผนการสอนจริยศึกษาไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

3. ความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับแผนการสอนจริยศึกษาฉบับปรับปรุงแก้ไขไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทางภาษา

สมใจ ทิพย์ชัยเมธา (2521 : 78) ได้ศึกษาความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียน ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ผลวิจัยสรุปได้ว่า ลำดับที่การเกิดของเด็กและอาชีพของบิดามารดา ไม่เป็นอุปสรรคในเรื่องความพร้อมของเด็ก กล่าวคือ กลุ่มเด็กที่เป็นบุตรคนแรก คนกลาง และคนสุดท้องของครอบครัวมีความพร้อมไม่แตกต่างกัน กลุ่มบุตรที่บิดามารดามีอาชีพรับราชการและอาชีพอื่น ๆ มีความพร้อมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผลวิจัยยังพบว่า กลุ่มเด็กที่ดูโทรทัศน์ในวันปกติ เกินกว่า 1 ชั่วโมง และกลุ่มเด็กที่ดูโทรทัศน์ต่ำกว่า 1 ชั่วโมง มีความพร้อมไม่แตกต่างกัน และกลุ่มเด็กที่มีของเล่นต่ำกว่า 10 - 14 ชนิด และ 15 ชนิดขึ้นไป มีความพร้อมไม่แตกต่างกัน

นวลตา สุวรรณโชติ (2522 : 95) ได้สร้างบทฝึกแบบโปรแกรม เพื่อพัฒนาความพร้อมทางด้านภาษาสำหรับเด็กเริ่มเรียน จำนวน 1,792 กรอบ และแบบทดสอบจำนวน 79 ข้อ นำไปทดลองกับเด็กอนุบาล จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า บทฝึกแบบโปรแกรมที่สร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพเป็น 91.71/90.23 แสดงว่านักเรียนทำบทเรียนและทำแบบทดสอบหลังบทเรียนได้สูงกว่ามาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนและหลังทำบทฝึกแบบโปรแกรมนี้ ปรากฏว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จึงสรุปได้ว่า บทฝึกแบบโปรแกรมนี้ สามารถทำให้นักเรียนเพิ่มพูนความพร้อมด้านภาษาได้อย่างแท้จริง

เยาวรัตน์ จินดากุล (2523 : 88) ได้สร้างคู่มือกิจกรรมการสอนเด็กปฐมวัย โดยเน้นเฉพาะการรับรู้ความหมายในด้านรูปศัพท์กับคำศัพท์ การจำแนกรูปทรง การหาสิ่งที่ผิดไปจากความเป็นจริง การจัดประเภทสิ่งของ การจัดลำดับเหตุการณ์ รวมทั้งหมด 16 กิจกรรม พร้อมทั้งสร้างคู่มือประกอบการใช้กิจกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ กิจกรรม สื่อการเรียน ข้อเสนอแนะ แบบฝึกทักษะ และแบบสอบเพื่อทดสอบก่อนและหลังการเรียนกิจกรรมการสอนแต่ละชุด นำไปทดลองใช้กับตัวอย่างประชากร จำนวน 33 คน ซึ่งเป็นเด็กเล็กโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) จังหวัดเชียงราย และทดสอบก่อนและหลังเรียนกิจกรรมการสอนแต่ละชุด ปรากฏว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 แสดงว่า กิจกรรมการสอนเด็กปฐมวัย และคู่มือการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถนำไปใช้ได้ในการสอนเด็กระดับปฐมวัย อายุ 5 - 6 ปี

สมิธ (Smith 1978 : 65) ได้อ้างถึงความสำคัญของการสอนฟังจากการศึกษาของ Central New York School Study Council ซึ่งสรุปใจความสำคัญบางประการได้ดังนี้คือ

1. เด็กในชั้นประถมเรียนรู้รายละเอียดต่าง ๆ โดยการฟัง ถ้าเราสอนฟังโดยตรง เราก็จะพัฒนาคุณภาพของการเรียน

2. เด็กตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมปีที่ 6 เรียนรู้โดยตรงทันทีจากการฟังได้ดีกว่าการอ่าน เพราะเด็กในระดับชั้นต้น ๆ นี้ ยังไม่มีทักษะการอ่านมากพอที่จะอ่านเอาความ ครูจึงควรให้ความสำคัญกับการสอนฟัง ในฐานะที่เป็นทักษะทางภาษา เช่นเดียวกับการอ่าน

3. เด็กเรียนช้ามิได้หมายความว่า จะต้องด้อยในการฟังไปด้วย ดังนั้นการฟังจึงเป็นวิธีการที่ดีที่จะสอนเด็กเรียนช้า

4. เด็กในระดับชั้นประถมปีที่ 6 มีความสามารถในการอ่านและการฟังดีกว่าเด็กในระดับชั้นอื่น ๆ และดูเหมือนว่าพัฒนาการในการฟังดีกว่าการอ่านมาก

5. ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างความสามารถในการฟังของเด็กชายและเด็กหญิงในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมปีที่ 6

การณี อุทัยรัตนกิจ (2520 : 187 - 188) ได้ศึกษาความเข้าใจคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยใช้ตัวอย่างประชากรจำนวน 195 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบทดสอบความเข้าใจคำที่สร้างขึ้นเอง 4 ฉบับ พบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความเข้าใจคำไม่แตกต่างกัน

โฉมศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา (2520 : 67) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้คำกริยาไทยของนักเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ตัวอย่างประชากรที่อายุ 4 - 5 ปี จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้คือ ภาพขนาด 4 × 6 นิ้ว จำนวน 150 ภาพ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสามารถในการรับรู้คำกริยาไม่แตกต่างกัน

เทมพลิน (Templin 1957 : 145 - 146) ได้ศึกษาทักษะทางภาษาในด้านต่าง ๆ ของเด็กก่อนวัยเรียนที่อายุระหว่าง 3 - 8 ปี จำนวน 480 คน ผลปรากฏว่าเด็กหญิงมีแนวโน้ม

ที่จะได้คะแนนทดสอบ กว่าชายเพียงเล็กน้อย โดยในการทดสอบ 133 ครั้ง พบว่า เด็กหญิงจะได้คะแนนดีกว่าเด็กชาย 84 ครั้ง เด็กชายได้คะแนนดีกว่าเด็กหญิง 36 ครั้ง แต่ไม่พบความแตกต่างของทั้ง 2 เพศ 13 ครั้ง ความแตกต่างที่พบนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 15 ครั้ง ซึ่งในจำนวนนี้คะแนนเด็กชายดีกว่าเด็กหญิง 4 ครั้ง

จินตนา เนียมเปีย (2521 : 81) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการทางภาษาด้านสำนวนถ้อยคำและความซับซ้อนของประโยค ของเด็กก่อนวัยเรียนจากเด็กในเขตจังหวัดพิษณุโลก และสุโขทัย จังหวัดละ 2 อำเภอ เด็กชาย 62 คน เด็กหญิง 58 คน โดยใช้แบบสอบถามบิดามารดา รูปภาพ และเทปบันทึกเสียง ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง บิดามารดามีการศึกษาดี และมีอาชีพรับราชการ และค้าขาย และมีขนาดของครอบครัวเล็ก มีพัฒนาการทางด้านภาษาทั้ง 2 ด้านดีกว่าเด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ บิดามารดาที่มีการศึกษาต่ำ ตลอดจนบิดามารดาที่มีอาชีพอื่น และมีขนาดของครอบครัวใหญ่ เด็กที่มีอายุมาก เด็กหญิง และเด็กที่อยู่ในเมือง มีพัฒนาการทางภาษาทั้ง 2 ด้านดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อย เป็นเด็กชาย และเด็กที่อยู่ในชนบท ตามลำดับ

จันทิภา ลิมปิเจริญ (2524 : 86 - 89) ได้ศึกษาเรื่อง ความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจคำ ของนักเรียนอนุบาลในจังหวัดภูเก็ต ตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนอนุบาลในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 100 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 3 ขวบ 6 เดือน - 4 ขวบ 4 เดือน, 4 ขวบ 6 เดือน - 5 ขวบ 5 เดือน, 5 ขวบ 6 เดือน - 6 ขวบ 5 เดือน เก็บข้อมูลโดยใช้การถามประกอบภาพทีละภาพ พร้อมทั้งบันทึกเสียงของนักเรียนทุกคนเป็นรายคน ผลการวิจัยพบว่า

1. มัธยมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการรู้จัก และเข้าใจคำ ของนักเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นตามลำดับอายุ คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการรู้จักคำในแต่ละกลุ่มอายุ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการเข้าใจคำอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

2. ความสามารถในการรู้จักคำของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกัน นักเรียนกลุ่ม 3 มีความสามารถในการรู้จักคำสูงกว่ากลุ่ม 2 และกลุ่ม 1 ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 ส่วนนักเรียนกลุ่ม 2 มีความสามารถในการรู้จักคำสูงกว่ากลุ่ม 1 ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

3. ความสามารถในการเข้าใจคำของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกัน นักเรียนกลุ่ม 1 และ 2 กับนักเรียนกลุ่ม 1 และ 3 ต่างก็มีความแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01

นักเรียนทั้งกลุ่ม 2 และ 3 มีความสามารถในการเข้าใจคำสูงกว่านักเรียนกลุ่ม 1 อย่างเห็นได้ชัด แต่นักเรียนกลุ่ม 2 และ 3 นั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ความสามารถในการรู้จักคำของนักเรียน กลุ่ม 1 และ 3 สัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าใจคำ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 แต่ความสามารถทั้ง 2 ด้านของนักเรียนกลุ่ม 2 ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพ็ญจันทร์ สุนทราจารย์ (2524 : 85 - 86) ได้ศึกษาเรื่องความสามารถในการพูดของเด็กก่อนวัยเรียน โดยใช้ตัวอย่างประชากรเป็นเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี รวม 60 คน เป็นนักเรียนชายและหญิงจำนวนเท่า ๆ กัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาพ 5 ภาพ เป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวและอาหาร สัตว์เลี้ยง สถานที่สำคัญในชุมชน ศาสนาและการคมนาคม พบว่า (1) เด็กชายและเด็กหญิงมีความสามารถในการรู้จักคำศัพท์ และการพูดเป็นประโยคไม่แตกต่างกัน และ (2) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรู้จักคำศัพท์ และการพูดเป็นประโยคของเด็กก่อนวัยเรียนมีค่าเท่ากับ .39

รัตนา ศิริพานิช (2523 : 26 - 28) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีต่อความพร้อมในการเรียนอ่าน ว่าอาจแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

1. องค์ประกอบทางร่างกาย (Physiological factors) ได้แก่ ภาวะสุขภาพดีและความเจริญงอกงามทางกายโดยทั่วไป เช่น การมองเห็น การได้ยิน และการพูด เป็นต้น

2. องค์ประกอบทางสติปัญญา (Intellectual factors) ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญาโดยทั่วไป เช่น ความสามารถในการรับรู้ (perception) ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของสิ่งที่เห็นและสิ่งที่ฟัง (Visual & auditory discriminations) และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล

3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environment factors) ได้แก่ พื้นฐานทางด้านภาษาที่เด็กได้รับจากทางบ้าน และประสบการณ์ต่าง ๆ ในด้านสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กอยู่

4. องค์ประกอบด้านอารมณ์ การจูงใจ และบุคลิกภาพ (Emotional, motivational, and personality factors) ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความต้องการของเด็กในการเรียนอ่าน เป็นต้น

นอกจากนี้ รัตนา ศิริพานิช ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงองค์ประกอบที่สามารถวัดได้ โดยใช้แบบทดสอบว่า เด็กมีความพร้อมทางการอ่านหรือยัง ครูจะสอนอ่านให้เด็กอย่างจริงจังได้แล้วหรือไม่ มีดังต่อไปนี้คือ

1. ความสามารถทางด้านภาษาพูด (Oral language) ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่ง นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์อย่างสูงกับกิจกรรมการเรียนอ่านเบื้องต้น และเป็นความสามารถที่เกี่ยวโยงถึงสภาพที่เด็กอยู่ที่บ้าน องค์ประกอบด้านภาษาพูดนี้เกี่ยวโยงถึงความรู้ในด้านคำศัพท์ และโครงสร้างทางภาษาของเด็ก เพราะการมีความสามารถด้านภาษาพูดดี จะช่วยเด็กในการสื่อความหมายและเข้าใจมโนภาพ (Concept) ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่านได้เป็นอย่างดี

2. พื้นฐานความรู้ (Background of knowledge) เด็กที่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ จะช่วยในด้านความเข้าใจในการอ่าน เพราะการอ่าน คือ การแปลความหมาย ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานความรู้มาประกอบ เด็กที่มีพื้นฐานความรู้กว้างจะเรียนคำต่าง ๆ ได้ดีกว่า ทั้งนี้เพราะการปรุงแต่งความหมายและความคิดของคำ จะต้องอาศัยสิ่งที่เด็กเรียนรู้มาแต่เดิม การขาดประสบการณ์ทำให้ขาดความเข้าใจ ขาดมโนภาพ และจินตนาการในสิ่งที่อ่านไม่ได้ดี พื้นฐานความรู้จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนอ่าน

3. ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของสิ่งที่เห็น (Visual discrimination) หรือความสามารถในการรับรู้ภาพที่เห็น (Visual perception) เป็นตัวประกอบทางสติปัญญาที่สำคัญยิ่งในการวัดความพร้อมในการเรียนอ่าน ทั้งนี้เพราะก่อนที่เด็กจะเรียนรู้ว่าต่าง ๆ ได้ เด็กต้องจำแนกสิ่งที่เห็น คือ ตัวอักษรต่าง ๆ ว่าต่างกันอย่างไรเสียก่อน เช่น อักษรในภาษาไทย การมองเห็น ก ถ ภ ว ของเด็กแต่ละคน ถ้ายังไม่มีความพร้อมก็ยังไม่สามารถจำแนกได้ว่าอักษรหรือภาพที่ตนเห็นนั้นแตกต่างกัน ทำให้เด็กบางคนอ่านคำที่ผสมด้วยคำต่าง ๆ ที่คล้าย ๆ กันเหล่านี้ไม่ได้ดี หรือเด็กบางคนมองกลับหน้าไปหลัง เช่น เขียน สระ า เป็น ◌ั หรือ ก เป็น ก เป็นต้น

4. ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของสิ่งที่ได้ยิน (Auditory discrimination) นับเป็นองค์ประกอบสำคัญทางด้านสติปัญญา ที่มีผลต่อความพร้อม และความสำเร็จทางการเรียนอ่านเบื้องต้นอย่างหนึ่ง เพราะถ้าเด็กไม่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างเสียงของคำได้ เด็กจะอ่านผิดไปด้วย

ความพร้อมทางการเรียนอ่านส่วนใหญ่ จึงครอบคลุมความสามารถที่เกี่ยวโยงกับองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างดังกล่าวแล้ว ซึ่งอาจจะแตกออกเป็นความสามารถย่อย ๆ ได้ดังต่อไปนี้ คือ

ก. ความสามารถในการจำและแปลความหมายของภาพ

ข. ความสามารถในการรู้ความหมายของคำ

ค. ความสามารถในการเข้าใจคำสั่ง

ง. ความสามารถในการจำแนกความแตกต่าง และความคล้ายคลึงของภาพรูปเรขาคณิต ตัวอักษร และคำ

จ. ความสามารถในการลอกตามแบบ

ฉ. ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของเสียงของคำ และความคล้ายคลึงและความแตกต่างของเสียงต้นของคำ

ช. ความสามารถที่จะจำภาพที่แสดงให้เห็นชั่วขณะได้

ซ. ความสามารถในการที่จะบอกชื่อตัวอักษรและตัวเลขได้

ฌ. ความสามารถในการจำแนกคำที่สอนไปแล้วได้

ไขศรี วรรธกวิธา (2507 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบทดสอบความพร้อมในการอ่านเกี่ยวกับความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของภาพ ของเด็กชั้นประถมปีที่ 1 ทำการทดสอบนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ในเขตจังหวัด สมุทรปราการ พระนคร และธนบุรี จำนวน 1,272 คน แบ่งเป็น 4 ภาค คือ วัดการรู้จักคำศัพท์ การจำแนกความแตกต่าง การจำแนก-ความเหมือน และการเชื่อมโยงความคิด ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของภาพ สามารถใช้พยากรณ์ทักษะความสามารถในการอ่านได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนา ศิริพานิช (1973 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยนักเรียนระดับชั้นประถมปีที่ 1 - 7 ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพและสงขลา จำนวน 501 คน โดยสร้างแบบทดสอบวัดความพร้อมในการอ่าน ซึ่งแบ่งเป็น 6 ภาค คือ

1. ความเข้าใจในการฟัง (Listening Comprehension)
2. การจำแนกความแตกต่างของเสียง (Auditory Discrimination)
3. การจำแนกความแตกต่างของภาพ (Visual Discrimination)
4. การรู้ความหมายของศัพท์ (Word Meaning)

5. การใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กัน (Visual - Motor coordinate)

6. การทำตามคำสั่ง (Following Direction)

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบความพร้อมในการอ่าน ตามแบบทดสอบทั้ง 6 ประการ มีความสัมพันธ์กับความสามารถทางการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบอีกว่า การจำแนกความแตกต่างของภาพและการทำตามคำสั่ง สามารถพยากรณ์ผลการอ่านของนักเรียนได้ดีกว่าองค์ประกอบทางด้านอื่น

พรรณี ชูทัย (2513 : 78) ได้สร้างแบบทดสอบความพร้อมในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ทำการทดสอบนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 169 คน แบ่งแบบทดสอบเป็น 4 ภาค คือ

1. วัดความสามารถในการจำแนกเสียงที่ใกล้กัน
2. วัดการรู้จักพยัญชนะ
3. วัดการรู้จักสระและวรรณยุกต์
4. วัดอัตราการเรียนคำ

ผลการวิจัยพบว่า แบบทดสอบความสามารถในการจำแนกเสียงมีความสามารถในการทำนายผลการเรียนมากที่สุด และแบบทดสอบการรู้จักสระและวรรณยุกต์ มีความสามารถในการทำนายผลการเรียนน้อยที่สุด นอกจากนั้นยังพบว่า นักเรียนที่ได้คะแนนทดสอบความพร้อมสูง จะมีสัมฤทธิ์ผลในการอ่านสูงด้วย

ชัยยุทธ บุญสวัสดิ์ (2515 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบทดสอบความพร้อมในการอ่านด้านความสามารถจำแนกด้วยสายตาของเด็กก่อนเข้าโรงเรียน ทำการทดลองกับนักเรียนระดับอนุบาลในกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน อายุระหว่าง 3 ปีครึ่ง ถึง 5 ปีครึ่ง แบ่งแบบทดสอบเป็น 5 ภาค คือ

1. วัดศัพท์และความเข้าใจศัพท์
2. วัดการรู้จักหาสิ่งที่ขาดหายไป
3. วัดการรู้จักแยกความเหมือน
4. วัดการรู้จักแยกความต่าง
5. วัดการเชื่อมโยงความคิด

ผลการวิจัยพบว่า ได้แบบทดสอบ 100 ข้อ มีระดับความยากระหว่าง 14% - 94% อำนาจจำแนกระหว่าง .20 ถึง .80 และค่าความเชื่อถือของแบบทดสอบเป็น .80

พวงน้อย ศรีตลานนท์ (2515 : 58 - 61) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการฝึกความพร้อมทางการอ่านในด้านการรับรู้ ความแตกต่างทางสายตา โดยใช้สไลด์ในระดับอนุบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อดูผลของการฝึกให้เห็นความแตกต่างของภาพ โดยใช้ภาพนิ่งทดสอบความพร้อมในการรับรู้เพื่อการอ่าน และดูความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแยกภาพต่าง ๆ กับผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 120 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละเท่า ๆ กัน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนและหลังทำการทดลอง ภาพนิ่งที่ใช้ทำการทดลองมีขนาด 2" × 2" จำนวน 66 ภาพ แบ่งเป็น 3 ชุด คือ ชุดง่าย ชุดยากขึ้นและชุดยากมาก ให้กลุ่มทดลองได้ดูภาพนิ่งดังกล่าว 16 ครั้ง ใน 8 สัปดาห์ เด็กกลุ่มทดลองสามารถเห็นความแตกต่างของภาพได้มากกว่ากลุ่มควบคุม และเด็กกลุ่มทดลองแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเห็นความแตกต่างของภาพ กับความสามารถในการอ่านที่วัดจากแบบทดสอบการเติมประโยค

เชาวน์ประภา พิพย์สุนทรพงษ์ (2514 : 90 - 93) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสามารถระหว่างความพร้อมในการเรียนอ่าน และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนอ่านด้านการจำแนกความแตกต่างของเสียง การรู้ความหมายของศัพท์ ความเข้าใจในการฟังและการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กันจะส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยต่างกัน และความพร้อมในการเรียนอ่านด้านการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กันแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทวี สุรเมธี (2521 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพร้อมในการอ่านของเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดชุมพร จากเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดชุมพร จำนวน 382 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดความพร้อมในการอ่าน ซึ่งประกอบด้วยความสามารถ 7 ด้าน ผลการศึกษาพบว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่มีสภาพครอบครัวแตกต่างกันในด้านอาชีพ และระดับการศึกษาของบิดามารดา จำนวนพี่น้องและอันดับการเกิดของเด็ก รายได้ของครอบครัว การใช้สื่อมวลชน ตลอดจนที่ตั้งของครอบครัว มีความพร้อมในการอ่านต่างกัน

แอนเดอร์สัน (Anderson 1976 : 102) ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมในการเขียนว่ามี 3 ประเภท คือ

1. ฝึกกล้ามเนื้อและฝึกการบังคับเครื่องมือที่ใช้เขียนให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อเล็กของมือ ด้วยการเล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ เช่น เล่นโพรศัพท์ จักโต๊ะ เปลี่ยนเสื้อตุ๊กตา ตัดกระดาษด้วยกรรไกร เขียนภาพด้วยมือ ปั้นดินเหนียว ฉีกสาน และฝึกการใช้ชอล์คเขียนบนกระดาน หรือใช้สีเทียนเขียนในกระดาษแผ่นใหญ่

2. เพิ่มความสามารถของเด็กในการใช้ภาษา พวกที่ฝึกแบบนี้เชื่อว่าเป็นการหาประโยชน์มิได้ที่จะให้เด็กเรียนเขียนก่อนที่จะสามารถอธิบายสิ่งที่เขาคิดได้ เด็กเริ่มเรียนต้องมีประสบการณ์อย่างมาก เพื่อที่จะสามารถแสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง เมื่อเด็กได้ฟังเรื่องราวต่าง ๆ ดูภาพ หรือฟังเพลงต่าง ๆ เด็กจะต้องได้รับการกระตุ้นให้มีโอกาสวิพากษ์วิจารณ์ออกความคิดโดยเสรี การเขียนจึงนับเป็นเครื่องมือวิเศษสำหรับขยายคำพูด ความเข้าใจตลอดจนถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนให้คนอื่นทราบ

3. ให้การฝึกฝนเกี่ยวกับพื้นฐานการเขียนโดยตรง เริ่มแรกให้เขียนบนกระดานดำก่อน เพื่อให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เข้าใจรูปร่างตัวอักษรที่แท้จริง และรู้จักวิธีเขียน เด็กจะได้รับการเขียนวงกลมเป็นอันดับแรก โดยมีการกำหนดทิศทางที่เริ่มต้นเขียนให้ เช่น เขียนรูปนาฬิกา ขนมกลม ๆ ลูกบอล ฟองสบู่ ต่อจากนั้นเชื่อมโยงวงกลมกับเส้นตรง เช่น ให้วาดภาพไก่งวงมีขนไก่ที่หาง วาดภาพไม้ตะพดมีหัวกลม

เกลบ (Gelb 1918 : 11 - 13) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเรียนของเด็กเริ่มหัดเขียนว่า การเขียนตามความรู้สึกของเด็กนั้นเป็นงานยาก และซับซ้อนกว่าการอ่านมาก เพราะการอ่านนั้นใช้แต่เพียงการสังเกตความแตกต่างของตัวอักษรกับการทำความเข้าใจความหมายของตัวอักษร และใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสายตากับสมองเท่านั้น แต่การเขียนเด็กจะต้องเพิ่มการประสานสัมพันธ์ระหว่างสมอง สายตา และการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อมือด้วย

เฉื่องฟุ้ง เครือตราชู (2504 : 11 - 19) ได้เสนอแนะในการหัดให้เด็กเขียนหนังสือสรุปได้ดังนี้

1. ระยะเตรียมตัว ในระยะนี้เด็กควรได้มีโอกาสขีดลากเส้นตามที่ตนสนใจ ครูอาจจะให้เขียนรูปภาพที่มีเส้นขึ้น เส้นลง เส้นนอน เส้นโค้ง หรือเส้นขมวด ประกอบเป็น

รูปร่างต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมตัวในการเขียนตัวอักษรภายหลัง เด็กก็จะได้ฝึกหัดความควบคุมปลายนิ้วมือ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตากับมือด้วย นอกจากนี้กิจกรรมอื่น ๆ ในวิชาศิลปะจะช่วยในด้านนี้มาก

2. ระยะสมมุติ ในขณะที่เด็กเขียนเขาจะสื่อด้วยความพอใจอยู่นั้น เด็กจะยังไม่สนใจเรื่องตัวอักษรเลย แต่ถ้าเด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สามารถจูงใจให้เด็กสนใจในเรื่องตัวอักษร เช่น เด็กส่วนมากกำลังหัดเขียนกัน หรือทางบ้านเราให้เด็กสนใจ เด็กที่ยังไม่สามารถจะเขียนตัวอักษรได้ ก็จะเกิดความต้องการเขียน และพยายามลากเส้นต่าง ๆ ที่เคยได้ขีดเขียนมาให้เป็นรูปตัวอักษร

ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 นี้แยกกันไม่ออกอย่างชัดเจน บางครั้งก็สลับกันบ้าง แล้วแต่สิ่งแวดล้อมและการจูงใจเด็ก

3. ระยะบอกให้ผู้อื่นเขียน ขณะที่เด็กสนใจในการเขียนรูปต่าง ๆ อยู่นั้นเด็กอาจจะยังมองไม่เห็นความแตกต่างของตัวอักษร และยังไม่สามารถเขียนตัวอักษรที่คล้ายคลึงกันให้แตกต่างกันได้ เช่น น - ม, ค - ด, ฝ - พ เป็นต้น ฉะนั้นเด็กจึงสนใจที่จะบอกให้คนอื่นช่วยเขียนให้ ผู้สอนจึงควรเป็นผู้เขียนตามคำบอกของเด็กและพร้อมกันนั้นก็พยายามชักจูงให้เด็กสนใจ ลองฝึกหัดเขียนไปด้วยทีละเล็กละน้อย ในการนี้ครูจะต้องแนะนำวิธีเขียนตัวพยัญชนะต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน แต่เด็กอาจมีวิธีเขียนผิดแบบแผนไปบ้าง ผู้สอนไม่ควรเคร่งครัดในเรื่องเหล่านี้มากนัก ในระยะแรกนี้ข้อสำคัญผู้สอนควรชี้แนะให้เด็กสังเกตเห็นความแตกต่างของรูปพยัญชนะแต่ละตัวให้ชัดเจน

4. การลงมือเขียนเอง เมื่อเด็กได้คัดลอกสิ่งที่ผู้สอนเขียนให้ และได้ฝึกหัดเขียนตัวอักษรบางตัวได้ และเด็กก็มีความสามารถในการควบคุมกล้ามเนื้อนิ้วมือ ตา และสมองให้สัมพันธ์กันมากพอควรแล้ว เด็กก็จะสนใจที่จะคัดลอกข้อความได้หลาย ๆ บรรทัด โดยไม่รู้สึกเหนื่อย และจะชื่นชมในงานที่ตนผลิตด้วย ในระยะนี้เด็กชอบเขียนตามคำบอกอย่างยิ่ง เป็นการฝึกฝนความสามารถอย่างใหม่ของเด็กเอง ผู้สอนจะต้องเอาใจใส่ สนับสนุน และให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ด้วยความเต็มใจ

บูนสุข บุญย์สวัสดิ์ (2513 : 46 - 47) ได้วิจัยเรื่อง "ลีลาการเขียนอักษรไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียน" ในปี พ.ศ. 2513 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาเส้นที่เด็กจำเป็นต้องฝึกหัดเขียนก่อนเรียนเขียนอักษรไทย ลักษณะของเส้นรวมทั้งเวลาที่ใช้ในการเขียนเส้นของเด็กชาย

และเด็กหญิง รวมทั้งการเรียงลำดับเส้นจากง่ายไปหายากตามลำดับวุฒิภาวะของเด็ก ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี และมีเวลาเรียนโดยเฉลี่ย 133 วัน รวมทั้งสิ้น 100 คน แบ่งเป็นเพศชาย 50 คน และเพศหญิง 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวอักษรไทย แบบต่าง ๆ และแบบทดสอบจับเวลาในการเขียนเส้นของเด็ก ผลของการวิจัยพบว่า เส้นที่เด็กจำเป็นต้องฝึกหัดเขียนก่อนเรียนเขียนอักษรไทยมีทั้งหมด 13 เส้น ลักษณะของเส้นรวมทั้งช่วงเวลาที่ใช้ในการเขียนของเด็กชายและเด็กหญิงไม่ต่างกัน ลำดับเส้นที่เขียนจากง่ายไปหายาก หรือที่ใช้เวลาในการเขียนจากน้อยไปหามาก คือ

วรรณี โสมประยูร (2514 : 43 - 44) ได้ศึกษาเรื่อง ความยากง่ายในการเขียนพยัญชนะ ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำทิพย์ และโรงเรียนคาราคาม จำนวน 60 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดเวลาที่ใช้ในการเขียนพยัญชนะไทย พบว่า ความยากง่ายในการเขียนพยัญชนะไทย ขึ้นอยู่กับลีลาของเส้นที่ประกอบเป็นตัวนั้น ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

กลุ่มง่าย ได้แก่

ง จ, ว ร ธ; บ ป ษ

กลุ่มปานกลาง ได้แก่

ก ถ ภ, ผ ฝ ย พ ฟ ห, ค ฆ ล ศ, ข ช ซ ฮ, น ม ฆ ฉ, ท ห ฑ, ล ส, อ ฮ

กลุ่มยาก ได้แก่

ญ ณ ฌ ฒ, ฎ ฐ ฏ

ประภา โชติบุตร (2517 : 47) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบแบบคัดลายมือตัวพยัญชนะไทยที่เหมาะสมสำหรับเด็กเริ่มเรียน การวิจัยนี้เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเขียนตัวพยัญชนะไทยแบบตัวมนกับตัวเหลี่ยม ว่าแบบใดเหมาะสมสำหรับเด็กเริ่มเรียน คือ เด็กสามารถเขียนได้สวยและเร็วด้วย ผู้วิจัยได้เลือกแบบพยัญชนะไทยซึ่งเขียนง่ายไปหายากตามลำดับ 7 ตัว คือ จ ว ถ ค ล อ และ ฏ ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. เด็กเริ่มเรียนเขียนพยัญชนะไทยทั้ง 7 ตัว ของแบบตัวเหลี่ยมได้สวยเหมือนแบบมากกว่าตัวมน

2. เด็กเริ่มเรียนเขียน ฉ และ ด แบบตัวมนเร็วกว่าตัวเหลี่ยม ส่วนการเขียน จ ว ล อ และ ฏ ทั้ง 2 แบบมีความเร็วไม่ต่างกัน

สรุปได้ว่า เด็กเริ่มเขียนจะเขียนแบบตัวเหลี่ยมได้สวยเหมือนแบบมากกว่าตัวมนและค่อนข้างจะง่ายกว่าตัวมน เนื่องจากพยัญชนะไทยแบบตัวเหลี่ยมประกอบด้วยเส้นตรง และเส้นเฉียงมาก รวมทั้งมีจังหวะหยุดที่แน่นอน ซึ่งต่างจากแบบตัวมนที่ประกอบด้วยเส้นโค้งมาก

อรุณ กิ่งจันทร์ (2517 : 13) ให้ความเห็นว่า การที่จะทราบได้ว่าเด็กมีความพร้อมที่จะเขียนหรือไม่ให้ดูที่พฤติกรรมของเด็กดังต่อไปนี้

1. เด็กมีความสนใจที่จะเขียนชื่อตนเองโดยไม่มีใครบังคับ

2. สามารถบังคับกล้ามเนื้อมือในการจับหรือใช้กรรไกร สีเทียน ดินสอดำ แปรงระบายสี ในการปฏิบัติต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและคล่องแคล่ว

3. สามารถคัดลอกรูปทรงเรขาคณิต หรือรูปที่มีลักษณะคล้ายตัวอักษร

4. มีความสนใจที่จะเรียนเขียน

กรรณิการ์ สัจกุล (2518 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบฝึกหัดคัดลายมือสำหรับเด็กเริ่มเรียน ผลการศึกษาพบว่า แบบฝึกหัดคัดลายมือแนวใหม่ที่สร้างขึ้น เหมาะสมกับเด็กแล้ว แต่ยังต้องปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องบ้าง ดังนี้

1. แบบฝึกมีน้อยไป ควรเพิ่มบรรทัดให้มากกว่านี้

2. การให้ลูกศรบอกทิศทางของอักษร ย ธ ช ฉ ณ ญ ฆ ฎ ฏ ซึ่งเป็นตัวอักษรที่เขียนยาก ควรให้ชัดเจนกว่านี้

3. การเรียงลำดับตัวอักษรจากง่ายไปหายาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธ ฆ ฉ ควรจะอยู่ในช่วงหลัง ๆ

4. ภาพประกอบแบบฝึกบางภาพมีขนาดเล็ก และละเอียดมากเกินไป ไม่สะดวกแก่การระบายสี

ปรียา บุญวสิน (2522 : 76 - 77) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างลายมือกับท่าจับดินสอของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า

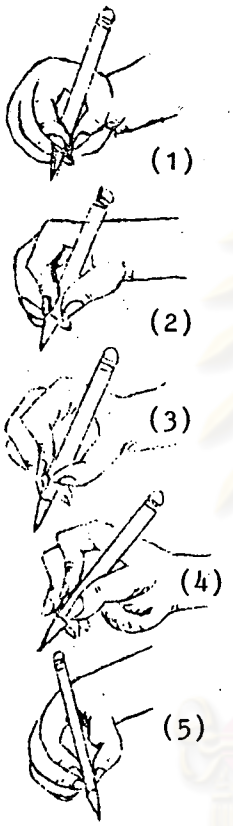

1. ลักษณะการจับดินสอของเด็กเริ่มเรียนมี 5 แบบ คือ

แบบที่ 1 จับดินสอถูกแบบ ใช้นิ้วหัวแม่มือ และนิ้วชี้จับดินสอ ให้ดินสอวางอยู่ปลายนิ้วกลาง ส่วนนิ้วนางและนิ้วก้อยงออยู่ใต้นิ้วกลางเพื่อเป็นที่พักมือ จุดจับดินสอห่างจากปลายดินสอ ประมาณ 1 นิ้ว ไม่เกร็งนิ้วและมือขณะเขียน

แบบที่ 2 จับดินสอไม่ถูกแบบ วางดินสอไว้บนนิ้วกลาง แต่เกร็งนิ้วเวลาเขียน

แบบที่ 3 จับดินสอไม่ถูกแบบ วางดินสอไว้บนนิ้วกลาง เกร็งเฉพาะนิ้วชี้

แบบที่ 4 จับดินสอไม่ถูกแบบ วางดินสอไว้บนนิ้วนาง เกร็งนิ้วชี้กับนิ้วกลาง

แบบที่ 5 จับดินสอไม่ถูกแบบ ขยุ้ม 3 นิ้ว ไม่วางดินสอไว้บนนิ้วใดเลย

นอกจากนี้แล้วเด็กยังจับดินสอลักษณะแปลก ๆ ที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นแบบใด

2. ครูอนุบาลส่วนใหญ่ยอมรับว่าท่าจับดินสอของเด็กมีอิทธิพลต่อคุณภาพในการเขียนของเด็ก และเข้าใจว่า สาเหตุที่เด็กจับดินสอไม่ถูกต้องเกิดจากได้รับการสอนที่ผิด ๆ และเกิดความเคยชินในการจับดินสอแบบนั้น ๆ

3. ความสวยเหมือนแบบ คุณภาพการเขียนของเด็กที่จับดินสอถูกแบบ กลุ่มที่ 1 กับเด็กที่จับดินสอไม่ถูกแบบกลุ่มที่ 2 เพียงคู่เดียวเท่านั้นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กลุ่มอื่น ๆ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน และค่าเฉลี่ยความสวยเหมือนแบบของกลุ่มที่ 2 มีมากกว่ากลุ่มที่ 1 ส่วนความเร็วในการเขียนของเด็กที่จับดินสอทั้ง 5 แบบไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

I16865389